

УДК 343.97

Владислав Віталійович СТЕПАНЕНКО,

курсант 3 курсу факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

КІБЕРБУЛІНГ ЯК ФОРМА АГРЕСІЇ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасний інтенсивний розвиток інформаційних технологій призвів до появи нових інтернет-загроз, які здійснюють дестабілізуючий вплив майже на всі сфери суспільного життя і головне, при цьому, завдають шкоди охоронюваним законом правам та інтересам громадян, особливо найуразливішій таким категоріям населення як діти.

Розповсюдженню кібербулінгу, як різновиду кримінальної агресії, в мережі Інтернет свого часу передувало явище булінгу, заходи протидії відносно якого були запроваджені в Україні 2019 року. За рік протистояння українського суспільства з цим суспільно небезпечним явищем суди розглянули понад 300 справ про булінг, де зі 122 – уже винесено судові рішення і визначено вид покарання. Деякі справи закрито за терміном давності чи за відсутністю складу правопорушення, інші – відправлено на доопрацювання [1]. В той же час, сьогодні маємо ситуацію, коли діти активно фільмують та розповсюджують факти булінгу в соціальних мережах, інших контентах віртуального простору, що свідчить про відсутність у дітей сформованої онлайн-культури.

Кібербулінг – це новітня форма агресії, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням сучасних електронних технологій: Інтернету (електронної пошти, форумів, чатів, ICQ) та інших засобів електронної техніки – мобільних телефонів чи ін. гаджетів [2, с. 279; 3, с. 7]. Як зазначає І. Лубенець, особливістю цього виду насильства є те, що воно може відбуватися як виключно у віртуальному світі, так і включати в себе ще й насильницькі дії фізичного характеру (наприклад, зйомки бійок, знущань, цькування тощо з подальшим розміщенням таких фото, відео в мережі Інтернет) [4, с. 178].

З точки зору заходів кримінально-правового впливу, факти кібербулінгу можуть бути кваліфіковані за такими статтями Кримінального Кодексу України (*далі – КК України*) як: заподіяння тілесних ушкоджень різного

ступеня тяжкості (ст.ст. 121, 122, 125 КК України), побої та мордування (ст. 126 КК України), за наявності спеціальної мети – катування (ст. 127 КК України), навіть доведення до самогубства (ст. 120 КК України) тощо. І тільки в одному випадку розміщення цих матеріалів у мережі Інтернет може бути кваліфіковано як злочин – коли має місце пропаганда культу насильства і жорстокості – ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300 КК України) [5, с. 132-133]. В той же час, однією із проблем кримінально-правової охорони дитинства є відсутність підстави кримінальної відповідності з урахуванням віку особи-кібербулера. Тому, наразі важливим є створення тих умов, які будуть сприяти підвищенню, в першу чергу, рівня правової свідомості та правової культури серед дітей та підлітків. При цьому, робота у вказаному напрямку має відбуватися на всіх рівнях: від формування та реалізації державної політики у сфері протидії кібербулінгу, до – заходів виховного характеру в межах окремої родини.

Так, наприклад, з метою формування толерантного ставлення дітей один до одного, започатковуються та проводяться різноманітні заходи, які мають на меті протидіяти проявам кібербулінгу. Влітку 2019 року Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA спільно з Інститутом соціальної та політичної психології НАПН та Громадською спілкою «УАнімА» в межах Кампанії проти кібербулінгу провели Всеукраїнський конкурс для дітей, який зібрав історії про те, як їм, тобто дітям, вдалося впоратися із цькуванням у мережі Інтернет. Автори кращих сценаріїв, в основу яких лягли невігадані історії переможців дитячого конкурсу, створили те, чого в Україні ще не бачили, – документальну анімацію про кібербулінг [6].

Як висновок слід зазначити, що небезпека кібербулінгу підсилюється специфікою інтернет-середовища: анонімністю, можливістю фальшувати ідентичність, мати величезну аудиторію одночасно, тероризуванням жертви будь-де і будь-коли. Одночасно з цим, проведення роз'яснювальної роботи серед школярів не є достатнім. Фінальним напрямом запобігання та протидії кібербулінгу на державному рівні, на наш погляд має стати – запровадження концепції чи іншого нормативно-правового акту, який би містив положення щодо протидії кібербулінгу, механізму його реалізації, кола суб'єктів протидії та напрямків їх взаємодії.

Список бібліографічних посилань

1. За рік дії закону про булінг українські суди розглянули понад 300 справ // Аргумент : сайт. 19.01.2020. URL: <http://argumentua.com/novosti/zag-k-d-zakonu-pro-bul-ng-ukra-nsk-sudi-rozglyanuli-ponad-300-sprav> (дата звернення: 10.04.2020).
2. Кочан І. Слова з компонентом кібер- у сучасній українській мові. *Вісник Львівського університету*. 2016. Вип. 63. С. 277–288.
3. Найдьонова Л. А. Кібер-булінг або агресія в інтернеті: способи розпізнання і захист дитини: методичні рекомендації. *На допомогу вчителю*. 2011. Вип. 4. 34 с.
4. Лубенець І. Кібернасильство (кібербулінг) серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2016. № 3 (19). С. 178–182.
5. Васильєв А. А., Кравцова М. О. Кібербулінг як форма кримінальної агресії: напрями протидії // Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 131–134.
6. Мультитики про кібербулінг: як боротися зі цькуванням у мережі // Громадське радіо : сайт. 23.12.2019. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/turboranok-donbas/mul-tyky-pro-kiberbulinh-iak-borotysia-zi-ts-kuvanniam-u-merezhi> (дата звернення: 10.04.2020).

Одержано 01.05.2020